

UZBEK GIRLS SAID AESTHETIC AND THE PLACE OF MUSIC IN IT

Halikova Gavharoy

Teacher, Fergana Specialized Art School is a leader

Anatoly:

The article describes the role and importance of music in the formation of aesthetic taste of Uzbek girls, their needs for music in the inner world and mental state.

Keywords: music, culture, girls, psyche, taste, aesthetics, development, society, thought.

Mamlakatimiz har soxada ilg'or va shiddatHayotimiz bilan taraqqiy etayotgan bir davrda har soxada bo'lgani kabi madaniyat soxasida ham jadal ishlar olib borilmoqda ayniqsa yoshlar qizlarga ularning estetik didiga alohida etibor berib kelinmoqda ularni har tomonlama yetuk qilib hayotga tayyorlash o'zbek qizi degan sharafli nomga mos qilib voyaga yetkazishda musiqaning o'rni beqiyosligi alohida takidlanmoqda. Sababi yoshligidan musiqaga oshno bo'lib tarbiya topgan qizlarimiz o'zlarining estetik didi , dunyoqarashi, teran fikrlashi bilan ajralib turadilar.

Shiddat bilan jadal rivojlanib borayotgan bir davrda jamiyatimizdagi qizlarimizning ichki dunyosi, ruxiy xolati, soxalardagi faolligi, teran fikrlashi, atrof muhit bilan muloqoti va mulohazaliligini shakllantirish biz pedagoglar qolaversa ota-onalarning majburiyati, burchimizdir. Qizlarimizdagi estetik did tarbiyasini to'la amalga oshirmay turib, axloqiy, g'oyaviy-siyosiy tarbiya asosida rivojlangan barkamol shaxsni voyaga yetkazib bo'lmaydi. Estetik did tarbiyasi jamiyat a'zolarining har tomonlama mukammal rivojlanishlari uchun go'zallikni to'laqonli his etishga ko'maklashishdir.

Estetik did masalasi shaxs, jamiyat va millat madaniyati uchun katta ahamiyatga ega. Negaki jamiyatda yuksak didli kishilar qancha ko'p bo'lsa uning madaniyat darajasi yuksaladi. San'at doim estetik tarbiyaning asosiy vositasi bo'lgan.

Tarixdan ma'lumki zodagon oilalar o'z farzandlarini musiqa bilan doimiy shug'ullantirishgan chunki bu aloxida o'ziga xoslilik belgisini bildirgan va bunday muhtashamlik uchun ularda mablag' ham yetarli bo'lgan albatta. Musiqa bilan muntazam shug'ullangan, musiqa asboblarning nozik torlarini chertib ijro etilgan asarlardagi mohiyatni his qila olgan zodagon qizlar boshqalardan viqorliligi, dadilligi va mag'rurliligi bilan ajralib turgan.

San'atshunoslik fanlari doktori Dina Konstantinovna Kirnarskaya o'zining "Bolani musiqa o'qitishning 10 ta sababi" nomli maqolasida farzandlarimizni musiqa bilan shug'ullanishining hayot uchun juda dolzarb faoliyatlarida asosli yordam berishini isbotlar bilan bayon qilgan. Unda yozilishicha bolaning musiqiy qobiliyati past bo'lsa, yomon eshitsu ham, falsh kuylasa va uyda musiqa asbob muammosi mavjud bo'lsa, bolani musiqa maktablariga olib borishga hech kimning fursati yo'q va boshqa zaruriy fanlardan holi bo'lib musiqa vaqt ajrata olmayotgan bo'lsa ham, mavjud barcha sabablarni bartaraf qilib farzandlarimizning musiqa bilan shug'ullanishiga arziqli asoslar borki buni hamma zamonaviy ota-onalar bilishlari shart. Rossiya va yevropaning barcha zodagonlari musiqa bilan shug'ullanishgan. Musiqa bilan shug'ullanish iroda va intizomlilikni tarbiyalaydi. Musiqiy asbobda doimiy, muntazam shug'ullanish lozim. Xuddi sport chempionlari kabi, qishin-yozin, har kuni, bayram kunlarida ham. Lekin musiqiy asbob ijrosi paytida bola yelka yoki oyog'ini sindirib olish ehtimoli yo'q. Musiqa bolani lat yemasdan xulq atvorini sifatli tarbiyalash imkonini beradi.

Musiqa mashqlari muomalani va kommunikativlik ko'nikmalarini kengaytiradi. Bola bir yil mobaynida samimiy va nazokatli Mosart bilan, fe'ldor Prokofev bilan, faylasuf va tajribali Bax va boshqa musiqa olamining buyuk shaxslari bilan tanishib oladi. Ijro vaqtida bola kompozitorlar asarlarini yangicha shaklda ifodalab tinglovchilarga ularning xarakterlarini yaratishga, xissiyotlarini tasvirlash tarzi, o'ziga xos tovushlar ohangini yetkazishiga to'g'ri keladi. Musiqa yuraklardan yuraklarga boradi. Psixologlarning aytishlaricha musiqachi erkaklar xis-tuyg'uli, ayollar esa ruhan dadil bo'lishadi. Musiqa bilan shug'ullanganlar ko'rsatmalarni vaqtida bajarishga oson kirishadi. Musiqa maktablarida imtihon vaqtlarini oldinga yoki keyinga qoldirish mumkin emas, ayniqsa konsertni kechiktirib bo'lmaydi. O'zini sahnada artistdek tuta olish maksimal tayyorgarlikni talab etadi. Bunday tajriba bilan bola jiddiy imtihonlarda pand yemaydi, ma'suliyatli maruzalarda o'zini yo'qotib qo'ymaydi. Bolalarda musiqa bilan shug'ullanish butun hayoti mobaynida artistlilik ilmi va yuqori bardoshlilik garovidir. Bir vaqtda ko'p ishlarni baravariga bajara olish ko'nikmasini tarbiyalaydi. Turli jarayonlarni nazorat qilish va to'g'ri mo'ljal olishni rivojlantiradi. Notadan o'qib ijro qilayotgan pianinochi bir vaqtda bir necha vazifalarni bajaradi. Yuqoridagi ijrosi esida qoladi, kelgusiga qaraydi va hozirgisini nazorat qiladi. Musiqa bir maromda davom etadi va ijro davomida

asarni to'xtatib, dam olish yoki ruhini susaytirishga yo'l qo'yilmaydi. Musiqa tezkor fikrlash va hayotning turli yo'nalishlarida faoliyat yuritishga o'rgatadi. Va nihoyat musiqa omadli hayot kechirishning eng yaxshi yo'lidir.

AQSh ning 42-prezidenti Bill Klinton esa saksofonsiz hech qachon prezident bo'la olmasligiga amin bo'lgan. Barcha omadli shaxslardan so'rab ko'ringchi bolaligida musiqa bilan shug'ullanishganmi, hech bo'lmaganda uzoq vaqt bo'lmasa ham shug'ullanishgan.

Xozirgi zamon ba'zi ota-onalari farzandlarini, ayniqsa qizlarini musiqa bilan shug'ullanishlariga qarshilik ko'rsatadilar, o'zbek mintalitetida ko'plab otalar qizlari musiqa bilan shug'ullanishiga afsuski haligacha ruhsat bermaydilar yoki jiddiy e'tibor qaratmaydilar. "Bizdan artist chiqmaydi" degan jummalarni hozir ham eshitib qolyabmiz. Vaholangki sport bilan shug'ullangan tana jismonan sog'lom, chiniqqan bo'lgani kabi musiqa bilan shug'ullangan ruh sof, zehn esa o'tkir, sezuvchan bo'ladi.

Dutor sozini ijro qilayotgan o'quvchi qiz yelkalarini tekkiz tutib o'tirishi kerak va bu qomatining tekkiz rivojlanishiga asos bo'ladi. Qolaversa dugonasi ijrosini ham odob bilan tinglay oladi. Milliy kuylarimizni ijro qilganida unda milliy g'urur va qadriyatlarimizni anglash shakllanadi.

Respublikamizda 2009-2014 yillar mobaynida musiqa va san'at maktablari qayta qurildi va rekonstruksiya qilindi. Musiqa maktablaridagi shart-sharoitlar farzandlarimizda musiqaga bo'lgan ishtiyoqni yanada oshirdi. Dastur o'z natijasini berdi va musiqa maktablari avvalgidanda kengayib, jonlandi hamda rivojlandi. Bu quvonarli hol albatta, lekin umumta'lim maktablaridagi musiqaga bo'layotgan etibor aytarli emas. Yangi juda tushunarli, chiroyli va zamonaviy, qiziqarli, aniq ma'lumotlar bilan yoritilgan mavzularga boy darsliklar bilan ta'minlanganlar, ammo viloyat umumta'lim maktablarida musiqa cholg'ulari to'liq mavjud emas, musiqa sinflari jixozlanmagan. Bu esa o'quvchilar e'tiborini jalb etib, darsni mazmunli, to'laqonli o'tishiga, o'quvchilar dars mohiyatini aniq tushunishlariga to'siq bo'lmoqda.

Rivojlangan mamlakatlardan yana biri Yaponiya davlati maktablari dasturida 3 ta majburiy fan mavjud, bular musiqa, tasviriy san'at va yapon tili. Bundan kelib chiqib aytishimiz mumkinki bizning umumta'lim maktablarida musiqa faniga ajratilgan dars soatlari ham juda kam.

Demak, musiqa qizlarimizda elegantlilik, samimiylilik, soflilik, to'g'rilik, teran aql, o'zini munosib tutish san'ati, chiroyli suhbatdosh, g'aroyib fikrlash

qobiliyati, tashabbuskorlik va yana ko‘plab xayot uchun foydali va zarur hislatlarni shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. P.I.Ivanov Umumiy psixalogiya
2. Internet materiallari.
- 3.San‘atshunoslik fanlari doktori D.K.Kirnarskaya “Bolani musiqaga o‘rgatishning 10 sababi” nomli maqolasi.